

orosz nyelvi olimpián 2 „korcsoportban” versenyeznek a tanulók (15 év alatti korosztály; 15 éven felüliek). Így lényegében ugyanazon témák ismétlődnek a segédkönyvben, de egyre bővülő ismeretanyaggal (a 15 szovjet köztársaság; Moszkva; Leningrád; Színház, mozi, televízió; Sport stb.).

A külföldi tanulók felkészülését nagymértékben segíti az a tény, hogy a szövegek hangsúlyjelölések. A könyvecske anyaga helyenként egyáltalán nem mondható könnyűnek nyelvi szempontból, jöllehet a 2. korcsoport esetében – érthetően – az elvárások is komolyak.

A könyv több új információt ad a tanulóknak a hazai tankönyvek elavult adatai helyett: a Szovjetunió lakossága 1983 elején 271 millió volt (4. lap); 18,5 millió az SZKP tagjainak a száma (6. lap); október 7-én van az alkotmány napja (7. lap); szeptember 1-én az „ismeretek napja” „Gyeny znanyij”, 22. lap).

Itt azonban megjegyezzük, hogy pl.: a bányásznapot („Gyeny sahtyora”) és a pedagógusnapot („Gyeny ucstijlja”) nemcsak a Szovjetunióban ünneplik, de nálunk is (22. lap)...

Feltétlenül kiemelendő, hogy a segédkönyv mintákat ad az orosz helyesírás néhány kritikus paragrafus gyakorlati realizálása területén is, ami egy-két hazai tankönyvünkről nem mondható el: sz 1-vo po 10-j; MHATA – TYUzi – KIDA – na BAME; Mavzolej V. I. Lenyina stb.

Külön örömről szolgál, hogy a szerzők rugalmasan értelmezik az országismeret („sztrano-gyenyenije”) fogalmát, nem szűkítik azt le pl.: csak a földrajzi-történelmi ismeretek – néha nagyon is vitatható mértékű – „összehordására”. Ebben a könyvecskében mindenből van valami, ami viszont azt a veszélyt rejti magában, hogy bizonyos mondatok eléggé általános ismereteket tartalmaznak, amit a tanulók már anyanyelvükön tudnak is, csak az orosz nyelvű megfogalmazás nem menne olyan mintaszerűen, ahogy ebben a segédkönyvben ez adva van.

A Bevezetőben figyelmeztetnek a szerzők, hogy a „felkínált” nyelvi anyag lényegében „törzsanyag”, amit aztán a tanuló (versenyző) a már meglévő ismereteivel bővíthet, mélyíthet, ahogy tud.

Talán egy dologgal lehetne vitatkozni. A szerzők az országismeretet egyoldalúan értelmezik; csak a célnyelv országa és kultúrája lebeg és szemük előtt a „vizsgára való felkészítés” során. Igaz, hogy ezt a segédkönyv címe is behatárolja...

Az *Ismerkedünk a Szovjetunióval* című országismereti segédkönyv mindenképpen iránytűvé válhat a moszkvai orosz nyelvi olimpiára készülő tanulóknak, de még inkább a felkészítő tanárok számára; segít abban, hogy kb. mit kér a zsűri a versenyzőtől (és a tanárától) ezen a nemzetközi fórumon. Ha ezt akceptáljuk, akkor viszont csupán egyet sajnálhatunk: ez a könyvecske rendkívül alacsony példányszámban jutott el hozzánk, de a megjelenési példányszáma

is igen alacsony (30 000), ami a szovjet könyvkiadási példányszámokhoz képest elenyészőnek mondható.

H. TÓTH ERIKA

A TECHNIKAI NEVELÉSÉRT

(Alkotó szerkesztő Balogh József)

Már hagyománnyá válik, hogy a Baja Városi Művelődésügyi Osztály és az Országos Pedagógiai Intézet szervezésében kétévenként tanácskozási tartanak a technikai nevelés aktuális problémáiról szakfelügyelők, a pedagógusképző intézmények a témával foglalkozó oktatói részvételével. E könyv a II. Bajai Technikai Nevelési Tudományos Tanácskozás anyagát: előadásait és korreferátumait tartalmazza, melyet 1981. május 11–13. között tartottak.

A kötet első részében találhatók azok az előadások, amelyek a technikai nevelés általánosabb elméleti-gyakorlati kérdéseit igyekeznek korszerű módon és egységesen értelmezni.

Szebenyi Péter írásában rövid neveléstörténeti áttekintést ad a gyakorlati oktatás nemzetközi és hazai alakulásáról, utalva a szakirányú és általános képzés megjelenésére. Megállapítja, hogy hazánkban a munkával általánosan képző iránynak nincsenek hagyományai. Az 1978–79-ben bevezetett tanterv már e szélesebb értelemben felfogott technikai nevelés szellemében tartalmazza a technika tantárgyat. Feladataink megvalósításában azonban sok nehézséget okoz, hogy ez a felfogás sem a társadalmi köztudatban, sem a pedagógiánkban nem gyökeresedett meg, több vonatkozásban kimunkálatlan. Megjelöli a technikai nevelés néhány csomóponti feladatát, melyből kiemelkedő a rendszer- és funkcionális szemlélet, valamint a történetiség. Ráirányítja a figyelmet napjaink problémáira: mi a technika tantárgy szerepe az általános képzésben; célja és tartalma; mit értünk az általános műveltségen belül technikai műveltségen?

Szépe György „A szaknyelv és a mindennapi nyelv kapcsolata” című előadásában többoldalúan közelítve részletezi a köznyelv (mindennapi élet nyelve), a szaknyelv és a szakmák nyelve közötti különbséget. Kiemeli, hogy a technika tantárgy szaknyelve – bármennyire is jellemzője a technikának az integráló jelleg – nem azonos a természettudományok nyelvével. Felsorolja a szakki-fejezetekkel szemben állított legfontosabb követelményeket, amelyeknek érvényesülniük kell a technika tantárgy oktatásában is. Ezek: szabotosság, alkalmasság (rövidség és megkülönböztetőség), szemléletesség, hajlékonyság, egyöntetűség, általánosság és állandóság stb. A szerző saját megállapítására szerint sem törekedett teljeségre, mert a teshnika nyelvének kimunkálása még további kutatásokat igényel.

Agoston László előadása a technika és a tár-

sadalom viszonyát taglalja. Főbb kérdései: a technika milyen értelmezése alapján hozható kapcsolatba a társadalommal? Mit jelent a technika emberi-társadalmi lényege? A technikai alapismeretek tanítása során miként lehet azt az emberi kultúra részeként is elfogadtatni? Megállapítja: „A technika társadalmi-történeti jelenség, és a benne ható természeti összefüggések is az ember társadalmi-történeti fejlődésének alárendelve jelenik meg... A technika történeti fejlődése... a mindenkori emberi-társadalmi fejlettség hű tárgyi tükré.” A technika lényegét kifejező különböző irányzatok bírálata, napjaink ezirányú bizonytalanságait bemutató megjegyzései zárásaként joggal állapítja meg, hogy a technika tárgy bevezetése alaposabb előkészítést tett volna szükségessé. Az azonban biztos, hogy tanítása csak akkor lesz eredményes, ha társadalmi-történeti kontextusban, az emberi fejlődéstől elszakíthatatlan kölcsönhatásban mutatjuk be.

Major Máté az építészet formaproblémáiról beszélt „Az építészet egyik igen aktuális kérdése” című előadásában. Áttekinti korunk építészetének aktuális problémáit, a hazánkban 1945-től napjainkig folyó változásokat. Röviden értékeli a stílusirányzatokat némi izléskultúrát érintő megjegyzéssel. Az elmondott gondolatok kevésbé tantárgycentrikusak, ezért az az érzésünk, hogy a tudományos konferencia célját tekintve is eltér a többiekétől. Összegező gondolatai azonban mindenképpen igazak és megszívlelendők: az építészet technikája szoros kapcsolatban van a formával; az anyag, a szerkezet és a funkció, a technológia alapvetően meghatározzák a formát, de ez utóbbira a szellemi feltételek is visszahatnak. E dialektikus kölcsönhatás állandó szem előtt tartása pedig a technika korszerű oktatásának egyik fontos elve és feladata.

Szűcs Ervin „Rendszerelmélet a technika tárgyban” előadása modell, a modellezés szerepét emeli ki a technika oktatásában. „... a mi tárgyunknak is az a feladata, hogy modellt, vagyis a modellezetthez hasonlót adjon. A modell sohasem önmagában modell, mindig valamivel van hasonlósági relációban. A hasonlóság pedig mindig meghatározott szempontok szerinti hasonlóságot jelent, és így a hasonlóság mellett rögtön megjelenik a különbözőség is.” Több gyakorlati példával utal a modell és a szemléltetés különböző aspektusaira. Kiemeli, hogy a tanított konkrét anyagnak, mindennek, amit tanítunk, a konkrétan keresztül az általánost kell bemutatnia. „Rendszereszméletű akkor lesz a tanításunk, ha azt ismerjük fel, hogy a konkrétban benne van mindig az általános.” Hangsúlyozza a rendszerépítés elemei között, hogy a környezet mint egy-egy rendszer felépítéséhez elengedhetetlen a környezet aktív, manipulatív átalakítása.

Pobárnok Mibály az iparművész szemével „A technika és az ipari kultúra” kapcsolatait elemzi. A mai gyakorlat megköveteli a jó minőségű ipari termékek előállítását – különösen a külpiaci köve-

telmények magasak – de ez csak úgy lehetséges, ha igényes, magas színvonalú együttes tevékenységként jelenik meg a tervező-termelő-forgalmazó és kritikus felhasználók munkája, kapcsolata. A termelési és fogyasztási kultúra emelése napjainkban mindinkább igényné válik. Alapjainak lerakásában, a minőség iránti érzékenység alakításában, a munka- és formakultúra megalapozásában kiemelt szerepet játszik a tanulók manuális munkatevékenysége. Az ember céljainak megfelelően alakítja át a természetet (környezetét). Napjaink egyik fontos feladata az emberi szempontok fokozott figyelembevételé, a technika humanizálása. A funkció és forma egységének tudatosítása és a technika tárgyban való érvényesítése társadalmi céljaink elérésének egyik láncszeme.

Endrei Walter írása a technikai és a biológiai fejlődés párhuzamos és eltérő vonásait tárgyalja. Kiemeli a technikai fejlődés sajátos törvényszerűségeit: társadalmi közegben történik, befolyásolja a gazdaságosságot, régi és új egyidőben van jelen, anyag és eszköz dialektikája, a műszaki elvek általános elterjedése, technikák és technológiai folytonos verseny stb. A szerző által felvillantott gondolatok megerősítik, hogy a törvényszerűségek rendszerezése még várat magára.

Nagy Dénes „Történetiség a technikában” című írásának mortójául „az élet rövid, de a »techné« örök...” Hippokratész-mondást választotta. S rögtön kritikai megjegyzéssel indítja gondolatait: „Sajnálatos módon az utóbbi évtizedekben háttérbe szorult a technikatörténet »művelése«, majd felsorolja azokat az okokat, amelyeknek következménye a mai állapot. A technika fejlődése – de általában a tudományoké – az ezzel foglalkozókat napjaink és a jövő felé orientálja. A tudományok differenciálódása is a múlttól való eltávolodást eredményezte, holott nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a jövő csak a jelen alapján, a megtett utat is értékelve tervezhető. Szükségesnek tartja, hogy az egyetemen folyó technikatörténet-oktatás, de a történeti szemlélet elsajátításán túl legyenek járások a technikatörténet módszertanában is. A fentieket erősíti meg *Szűcs Barna* bevezető előadása is.

Fekete János „A technika dimenziói és a tananyag” részletes ismertetésére vállalkozik. A társadalmunkban fellelhető technikai műveltség hiányának felszámolása érdekében „az iskolának hatékony segítséget kell közvetítenie az értő és felelősségteljes cselekvéshez az élet technikával átítatott valamennyi területén, és ki kell alakítania az embernek a technikához való pozitív és kritikus viszonyát.” A tananyag tartalmi kiválasztásánál – a többdimenziós oktatás követelményét tekintve – feltétlenül figyelembe kell venni a technika természeti, humán, társadalmi, téri, történeti és idődimenzióit. Taglalja továbbá többek között a technikai problémamegoldáshoz szükséges legfontosabb képességeket, amelyek a tantárgy feladatai megvalósításához részben mint

előfeltételek, részben mint fejlesztendők és kialakítandók, különös jelentőséggel bírnak.

A kötet második részében a technika és a többi tantárgy közötti kapcsolatokról kapunk széles körű áttekintést. Megismerhetünk egy OPI által szervezett kísérletet, annak eredményeit, hogy miként lehetne a technikát és a természet-tudományokat integráltan tanítani az általános iskola 1-3. osztályaiban. Sokféle kapcsolatteremtést találunk a matematikával, a fizikával és a kémiával, az élővilággal és a földrajzzal. E szak-tárgyközi összefoglalók a lehetőségek felvillantásán túl példaanyagokkal, táblázataikkal és ábrákkal a továbblépés útjait is érzékeltetik, hiszen a tantárgyak közötti kapcsolódás nagyon sok ponton történhet. „A tudományos világnézet megala-pozása csakis a különböző tantárgyak művelődési anyagából származó ismeretek összefüggő rendszerének kiépítése, szintetizálása útján lehetséges.” (Franyó István.)

A Baján folyó kísérletező munkáról szóló beszámoló a „Hogyan tovább?” egy másik kérdésére próbálnak választ adni. Egyben sokoldalúan informálnak az ebben dolgozók, közreműködők újszeretetről, szakmai felelősségérzetéről, kísérletező ambíciójáról is.

A kötetben található írások – a teljesség igénye nélkül – a technika tantárgy szempontjából emelnek ki lényeges elemeket, problémákat, lehetőségeket, feladatokat, s a témák iránt érdeklődőknek további impulzusokat adnak munkájukhoz.

A kötet kiadása mindenképpen dicséretes és hasznos, a korszerű szemléletre és gyakorlatra orientáló.

Tankönyvkiadó, Budapest, 1984. 189. l.

GEDON LÁSZLÓ

KÖRNYEZETVÉDELMI KIADVÁNYOK:

MAGYAR KÁROLY: KÖRNYEZETVÉDELMI AKCIÓK

NÁDAI MAGDA: SZÁMVETŐ KÖNYVECSKE

Tanulmányos élményben volt részem az idei nyáron. A visegrádi Mogoró-hegyen, a jurta kempingben az Országos Egyetemi-Főiskolai Környezetvédelmi Továbbképző Táborozás vezetőjeként dolgoztam. Az ország szinte mind-egyik felsőoktatási intézetéből jöttek ide „tanulni” tanárjelöltek – biológia szakos alig volt közöttük – elsősorban tanítók, ének, rajz, történelem, matematika, kémia, földrajz szakos hallgatók, akik őszinte érdeklődéssel és feltűnő akaratral ismerkedtek a táborozás, a táborvezetés, a természetben való élet és az ember, valamint környezete közötti sokféle kapcsolat gyerekek

felé közvetítésének nehéz világával. Mi élveztük legjobban „őreg hivatásosak”, s ahogy Legány András barátom mondta: „Nem féltém a gyerekeket, ha ilyen fiatal pedagógusok kezére jutnak.” Így legyen igaz! De ... előtte egyhetes kötelezően előírt állattani terepgyakorlatot veztettem a Kiskunságban. A biológia szakos főiskolásokkal szerzett élményem megdöbbentő. Ismerik latinul, és besorolják a denevért, de itt látnak először repülő „valamit” szürkületi órában. Aki Antimalom solsticialis-t mond, s a sárga cserebogarat nem ismeri? De itt találkozába a táborban a sárga cserebogárral, itt érzett meg valamit a szöke homok virághímest dombjain, a pusztai fűzfa alatti pástortüznél, Petőfi sárga cserebogarából. S ez kell nekünk már ma, s leginkább a jövőben: olyan pedagógusnemzedék, akik be tudják sorolni rendszertanilag a „bogarat”, de ezen túl „visegrádi módon” tudnak, próbálkoznak nevelni a természet szeretetére, az emberi környezet sokszínű és összefonódott egészséges harmóniájáért.

Magyar Károly, Ebesen tanító pedagógus munkája a tekintélyes „térfogató” *Környezetvédelmi akciók* című kiadványa.

Az Országos Környezetvédelmi Hivatal adta ki majdnem 16 év terjedelemben, és 5000 példányban. Sajnos, mégsem eléggé ismert iskoláink illetékes pedagógusai előtt, és ahol van, ott sem használják. Pedig csak abban az iskolában lehet sikert, vagy bármilyen kis előrelépést, eredményt elérni a diákok természetvédelmi-környezetvédelmi szemléletének harmónikus kialakításában, ahol elsősorban gyakorlati tevékenységet is végeznek.

Ez a kiadvány ehhez nyújt elsőrangú segítséget. A feladatgyűjtemény angol ölet alapján készült, de sok eredeti példát, hazai gyakorlatot is tartalmaz. Tíz témakörben találjuk meg a közreadott feladatokat. Ezek: értékes talaj, tiszta víz, tiszta levegő, nincs szemet, természet-kutatás, védett életközösségek, védett állatvilág, védett növényvilág, szép táj és hogyan csináljuk? Minden témakör: egy-egy bevezető lap köszönt be, amelyen feltűntette a szerző a témakörben szereplő feladatokat jegyzékét, a vonatkozó jogszabályokat, irodalmi szemelvényeket és ajánlást is. Témakörönként 10-10 feladat kidolgozását találjuk rajzos és kellő mértékű magyarázattal. A kiadványban az a legjobb, hogy minden külön-külön lapon, táblán találunk meg. Így fénymásolással tetszőleges számú sokszorosítást végezhetünk, így minden diáknaknak jut feladatlap. S amikor arról értesültem, hogy Csongrád megyében csak egy iskolában kezdtek el az idei tanévben az „Ember és környezete” fakultatív program kimunkálását, beláttam, hogy nem elég valamit „felülről” elhatározni, segíteni kell „lent” az iskolában tanító kollégákat is az új program gyakorlati kivitelezésében. Például ehhez is nyújt komoly segítséget a Magyar Károly által szerkesztett „Környezetvédelmi akciók” című kiadvány. Beszerezhető az Országos